

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

Megjelenik minden szombaton. — A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják. — Nemtagok részére előfizetési díj: egészévre 4 ft., félévre 2 ft., negyedévre 1 ft.

Ugy a lap szellemi részét illető czükkék, mint az előfizetési pénzek a „Közművelődés” szerkesztőségének Gyulafehérvárra a várba küldendők.

Kőborlók a világűrben.

Fösser A.

német eredetije után közli

Király János.

„Non cadere in terram stellis et sidera
cernis?” Lucretius.

(Folytatás.)

E szerint a tűzgolyók és lebkövek azonosak; a mi pedig származásokat illeti vagy a nagyviláganyagból kigömbölyödött kisebbszerű testekből vagy pedig szétrobbantott világtestek töredékeiből kell, hogy álljanak. Honnan jönnek ezen kicsiny világtestecskek vagy melyik azon szerencsétlen szétrobbantott világtest, nem tudhatjuk, de nem is törődik ezzel bolygónk, hanem a mihelyt vonzerejének határát átlépi, irgalmatlanul magához ragadja; a sebesség pedig, melyben ez történik, a rabbá lett testet golyásba hozza. Ily égető állapotban teszik a tűzgolyókat: a gáz által okozott szétrobbanás menydörgésszerű morajt idéz elő, az ily alkalmakkal alázuhant kő- vagy vastömegek adják a lebköveket vagy lebvassakat.

A csillagfutást vagy csillaghullást illetőleg: az ily futócsillagok lehetnek, a mint fönnebb is meg volt említve, a napot ellipticus pályán körül tánczó égi testecskek is; midőn lehullni látszanak, akkor földünk légkörének gyűrűjét érintve szaladnak el, anélkül azonban, hogy földünkre esnének.

Chladni főnebb említett nevezetes munkájával elleneinek egész táborát zudította maga ellen. Lichtenberg a nagy satirikus, midőn e könyv alapos érveinek ellenállni nem tudta, saját élczes módorában így kiáltott föl: „ugy tetszik, mintha egy nagy kő zuhant volna fejemre“. Iszonyu vihar támadt Chladni ellen; s mi több, némelyek egész odáig jutottak, hogy nem pirultak őt a világrend csalói közé számítani s minden rosszat neki tulajdonítani.

De más oldalról a számba vehető csillagászok közül többen melléje sorakoztak, minek a lett a következménye, hogy még nagyobb szenvedélyvel folyt a két fél között a harc. Visszaemlékeztek már a régiebb időkben felállított hasonló hypothesisekre: főlemlegettek a görög bölcseket, kik kétséget kizárólag hittek a

meteorok földöntuli eredetében, míg csak kevesen voltak olyanok, kik Aristotelelssel élükön azokban földi, az orkánok által felemelt kődarabokat sejtettek. Még azon nézet is el volt terjedve, hogy azok a napból jönnek, noha egyesek, mint pl. Diogenes, a mi mostani nézeteink mellett kardoskodtak. A középkor vége felé hasonló értelemben írt a híres Paracelsus. Az olasz Terzagó 1660 körül a hold vulkánikus kitöréseiből származó köveknek tartotta, mi az élenk humoru Lichtenberg véleménye szerint annyi volna, hogy „a hold még utoljára köveket dobál utánunk“. Igen talpra esett erre vonatkozólag Litrownak a bécsi csillagda nagyhirű astronomusának a következő élczes megjegyzése: „No, mi szépen megjárnók ugyancsak, ha szolgálk (a hold) köveket szórhatna fejünkre, a nélkül, hogy ezen durvaságát ötszörte nagyobb nehezkedési erőnkél fogva visszatorolhatnók s nagyobb illemre szoktathatnók.“ S lám, mint mindennek, ugy e nézetnek is nem kevés pártolói voltak, sőt maga Laplace is osztotta, csakhogy őt Olbers számítások által hamar megczáfolta. A nagy Kepler a futócsillagokat es tűzgolyókat oly tűzlégtüneteményeknek tartotta, melyek a föld kigözőlgéseiből származva a magasabb égényekkel (Aether) egyesülnek. A meteorok e magyarázata is, daczára a kézzelfogható valószínűtlenségnek, heves megtámadókra talált. A 18. század utolsó felében, noha Halley és Maskelyne, mint a Chladni-féle helyes elmélet előharczosa, a meteorok kosmikus származása mellett küzdöttek, a sejtelmek valóóságos zürzavara állott be. Majd a villanyosságból, majd az északifényből, majd földi vulkánok kitérőseiből gondolták létre jönni: némelyek megugy vélekedének, hogy a meteorok a viharok által felkapott s iszonyu erővel messze lődített kötömegek.

Mások a földi vasfémekbe lecsapó villámcsapásban vélték föltalálhatni annak sajátságos magyarázatát. Csuda e ezekután, ha a szabálytalan irányban ide-oda barangoló és szokatlan fényben tündöklő tűzgolyók, a tünkövek váratlan megjelenései nagy félelmet s különféle babonás balhiedelmek okoztak e tünetemények tulajdonképeni eredete és czélja iránt egészen tájékozatlan néptömegeknél, midőn maguk a számbavehető természettudósok is azok eredetét illetőleg oly különféle, s mondhatjuk, néha badar nézetet tápláltak s elleneikkel

szemben hevesen védelmeztek! Hátha nem hagyjuk figyelem nélkül nem a régiek, hanem a legújabb kor némely természettudósának azon a józan cziticara alig méltatható ábrándos feltevését, melynélfogva a földi életet ezen ártatlan kődarabok honosították volna meg földünkön!

Ez annál szokatlanabb, mert valóban tudományos jellegű értekezésekből láthatjuk, hogy az említett kődarabok a földi élet forrásai gyanánt vannak feltüntetve. Így pl. W. Thomson 1871-ben tartott elnöki beszédében a többek között ezen szavak állanak: „A legnagyobb mértékben valószínűnek kell tartanunk, hogy számtalan magvívő meteor kő mozog a téren át. Ha a jelen pillanatban élet nem léteznék a földön, az a ráhulló kő csupa természetes okok láncolatán előidézhetné, hogy idők jártával növényzet borítsa. . . . A feltevés, hogy az élet földünkön egy más világ romjainak begyepesült töredékeiből származott, kalandosnak és ábrándszerűnek tetszhetik; én azt állítom csupán, hogy e feltevés nem tudományiatlan.“*)

Nem lehet szándékom e kalondos feltevés valószínűségét czáfolgatni, azonban mégis legyen szabad annyit felhozni, hogy nem is említve, miszerint a növény magvak csiraképessége rendszerint korlátolt időre terjed, hogyan bírhat a valószínűségnek még csak látszatával is, hogy a nagy világűrben, melynek mérséklete a higanyon alul 50. egész 140 fokra, tehát véghetetlenül alacsonyra száll alá: az ily féle szétrobbantott világtest életet hozó magvának növénytakarója bármily rövid időre épségben maradjon s csiraképes legyen; midőn földi növényeink legnagyobb része még a fagypontra sem képes kiállni?

A mi Chladni s ellenei közti küzdelmet illeti, lassonként lecsendesedett a vihar s nyugodtabb felfogás loglalta el helyét, különösen akkor, midőn Howard és Bournon bebizonyították, hogy a meteoröttegek minden eddig ismert ásványtól különböznek, egymással ellenben feltűnően megegyeznek. Jó szolgálatot tett Chladni könyvének igazsága mellett azon körülmény, hogy a párizsi akadémia tudós kételkedőjének szörnyű bosszantására 1803. ápr. 26. Alençon, Falais Caen fölött a nappali égbolton egy nagy tüzgolyót vettek észre, mire néhány perczel később l'Aigli mellett Normandiában egy és két óra között ágyurobbanáshoz hasonló morajban 2—3000 kő hullott a földre, melyek sokáig égtek, füstöltek s nehéz kénzagot terjesztettek maguk körül. Az „Institut de France“ Biotot küldé ki megvizsgálás végett a helyszínére, ki oly világosan constatálta a labkőhullást egy tüzgolyóból, hogy Cuvier a „Rapport décennal“-ban kimondhatta: „Az égből aláhulló lebkötümeny már most, mint természettani igazság, megállapítható.“

Ezzel Chladini fáradozásainak elég lón téve.

A tudományos világ a lehető legnagyobb számú tüzeny megfigyeléséhez fogott, hogy az oly sok talányt magában rejtő tüzlégtüzenyemek teljes ismeretére jusson.

Minden meteor esésnél az adatokat pontosan feljegyeztette, az egyes töredékeket pedig pontos ásványtani és vegytani kutatás alá vette. Minek az lett az eredménye, hogy a tüzgolyók és tünkövek közti összefüggés teljes bizonyossággal meg volt állapítható. Így pl. a sienai (1794) a westoni (1807) a juvenasi (1821 jun. 15.) kőhullásoknál.

Juvenas ban iszonyu moraj között leesett 220 fontos köröl, mely a mezei munkások által észrevett tekintélyes tüzgolyóból zuhant alá, következő, a falu mair je vagy bírása által felvett tudósítás fekszik előttünk: „Ezen nevezetes eseményt csupán a gyermekek vették észre, kik kevésbbé ijedtek meg, mint az öregek, kik a tüneményt szemeikkel kísérték és megmutatták a helyet, hol a tömeget a föld elnyelte. Delmás atya az mondja, hogy ő a levegőben oly borzasztó köcsatpátét hallott, mintha legalább 500 ördög hajba kapott volna. És Claud Baisse szomszédjához, ki szintén vele volt a mezőn, így szólt: „hald csak, nem veszed észre mi mindent csacsog egymás között a nép?“ Mire ez felel: „én hallom, de egy szót sem értek belőle.“ Mind a ketten ott maradtak; ugy tetszett, mintha egy csapat ördög köveket szórt volna. És Delmás így kiáltott fel: Ah Istenem, itt van az utolsó óráim; esdve kulcsolta össze kezeit, fejét lehajtotta s lelkét Istennek ajánlva várta a halált. Mindkettőjüket oly rettegés szálta meg, hogy azt hitték, miszerint a hegyeket maguk felett összeomlani látják.“ Egész a legújabb korig pontosan megfigyelték az ily nemű tüneményeket. Legfigyelemre méltóbbjezek között a Murzukban Tripoli török tartományban észlelt tüzgolyó és az abból lezuhant 5000 fntos légkő.

(Folyt. köv.)

XIII. LEO pápa ő szentségének a bölcsészeti tudományok tanítása érdekében kiadott

apostoli körlevele

a katolikus világ valamennyi patriárhája, primása, érseke és püspökéhez, kik a sz. szék kegyét bírják és vele közösségben élnek.

(Folytatás.)

Tisztelendő Testvérek, ha visszatekintek a bölcsészeti történetére, mindazt, mit az imént mondottunk, a tények által beigazoltunk találjátok. Mert csakugyan a régi bölcsészek, kik nélkülöztek a hit jótéteményét, köztük még a legbölcsőbbek is, sok tekintetben nagyon tévedtek. Tudjátok, hogy némely igaz közt, mily gyakran téveset és meg nem egyeztethetőt, mily sok bizonytalant és kétségeset tanítottak az istenség igazi lényegéről, a dolgok eredetéről, a világ kormányzatáról, a jövő ismeretéről, a rosz okairól és eredetéről, az ember végézeljáról, az örökkévaló boldogságról, az erényről, a bünökről és más tanokról, melyeknek biztos ismerete mindennél inkább szüksége van az emberi nemnek. — Ellenkezőleg az egyház első szent atyái és tudorai, kik tudták, hogy az isteni akarat intézkedése folytán Krisztus visszaállítója az emberi tudománynak is, a ki Istennek ereje és Istennek bölcsesége (A korinthu-

*) Term. tud. közlöny. IV. 62.

sjakhoz I. 1. 24.) és kiben a bölcseségnek és tudománynak minden kincsei elrejtve vannak (A kolosszaiakhoz II. 3.), elkezdették a régi bölcsészek könyveit kutatni és azoknak nézetét a kinyilatkoztatott tanokkal összehasonlították, és ügyesen kiválasztva, ami azokban igaz mondatik, bölcsen van meggondolva, azt el is fogadták, a többit pedig vagy kijavították vagy elvetették. Az isteni bölcsesség ugyanis, míg egyrészt a zsarnokok dühe ellen az egyház védelmére legerősebb lelkü vértanukat rendelt, úgy másrészt a hamis bölcsészek és eretnekek ellen a bölcsességben járatos férfiakat helyezett, kik a kinyilatkoztatott igazságok kincsét az emberi ész eszközeivel védelmezték. Így az egyház első kezdetétől fogva a katolikus tan azokat tekintette legveszélyesebb ellenségeinek, kik a keresztények hitágazatait és intézményeit kinevetve több istent fogadtak el, az anyagot a világ létökának, a dolog folyását valami vak végzet és nem az isteni akarat bölcsesége által meghatározottnak tartották. Ezen oktanak mestereivel jókor szemben szállottak a bölcs férfiak, kiket apologétáknak nevezünk, kik a hit vezetése mellett az emberi eszből is merítették érveiket, és azokkal bebizonyították, hogy az egy Isten minden tökélynek feje, hogy a dolgok mindenható erőnél fogva semmiből lettek, hogy fölöttünk Isten bölcsesége örökös és mindent a maga céljának megfelelően kormányoz és igazgat. — Ezek közt az első hely sz. Justinus vértanú illeti, ki miután tapasztalatok szerzése céljából bejárta a legjelesebb görög akadémiákat, meggyőződ-
vén, hogy csakis a kinyilatkoztatott tanításokból meríthet valódi igazságot, azokat lelkének egész hevével fölkarolta, a rágalmaktól tisztán tartotta, a romai császárok előtt bátran védelmezte és a görög bölcsészek több mondását kiegyeztette velök. Erről annak idején Qaudratus, Aristides Hermias és Athenagoras tanuskodtak. — Nem kisebb dicsőséget szerzett Irenaeus vértanú, ki megczáfolván a keletiek elvetemedett tanait, a gnosztikusoknak a romai birodalom szélső határáig elterjedt műveiről bebizonyította: origines haereseon singularum et ex quibus philosophorum fontibus emanarint (Epist. ad Magn.) — Senki előtt sem ismeretlenek alexandriai Kelemen vitatkozásai, melyekről Jeromos tesz említést: „Quid in illis indoctum? imo quid non de media philosophia est? (Epist. ad Magn.) Hihetetlen változatosság-gal sokat mondott, aminek igen nagy hasznát lehet venni a bölcsészet történetében, a dialectikában és az észnek a hittel való kiegyeztetésében. — Őt követte Origenes, az alexandriai iskola jeles mestere, a görög és keleti tudományokban fölötte járatos, sok munkát adott ki, melyek az isteni iratok fejtegetésénél és a szent hitágazatok megvilágításánál hasznosak; az itt ott elszórt hibák daczára ítéletei, melyek a természeti igazságokat megerősítik, igen alaposak. — Tertulian a szent irodalom tekintélyével harczol az eretnekek ellen; a bölcsészeket, fegyvert cserélve, bölcsészeti érvekkel, amazokat pedig oly elmésen és oly tudományosan győzi meg, hogy nyíltan és önérettel veti nekik oda: „Neque de scientia, neque de disciplina, ut putatis, aequamur.“ (Apologet. 40. §.) Arnobius is, a pogányok ellen irt könyveivel és Lactantius kiválólag isteni

tanításaival, de egyenlő ékesszólással és erővel győzik meg az embereket a hitágazatról és a katolikus bölcsesség szabályairól, mindketten egyaránt kitűnnek, ámbár nem annyira a bölcsészetet czáfolják, mint az akademikusok szokták. (Inst. VII. cap. 7.), hanem részben saját fegyverekkel, részben pedig a bölcsészek egymásközi vitatkozásaiból vett érvekkel győznek. (De opif. Dei. cap. 21.) Az emberi lélekre, Isten sajátságaira vonatkozó és más fontos kérdésekről Athanasius és Chrysostomus a szónokok fejedelme oly iratokat hagytak hátra, melyek az ítélet élére nézve mindent fölülmultak, és ugylátszik, hogy azok finomságát és alaposágát nem lehet már növelni. S nehogy tulságosak legyünk egyesek bírálásában, az említett jeles férfiakhoz még hozzá soroljuk nagy Bazilt, a két Gergelyt, kik midőn Athént az emberi tudományok hazáját a bölcsészet minden ismeretével fölszerelten elhagyták, azt az eretnekek czáfolatára és a keresztények oktatására fordították. — Ágoston a pálmát mindnyájától elragadni látszott: hatalmas érlelmisége, teljes járatossága a szent és világi tudományokban és nagy hite képessé tették, hogy sikerrel küzdjön korának minden hibája ellen. A bölcsészetnek mely része volt előtte elzárva; azaz: mely részét nem tanulmányozta a legnagyobb szorgalommal, akár midőn a hitnek legmélyebb rejtélyeit a hívők előtt föltárta, vagy az ellenségek dühös támadásai ellen védelmezte; akár midőn lerombolta az akademikusok vagy a manichaeusok érveit, s az emberi tudománynak biztos alapokat vetett; akár midőn üldözte a gonoszok okoskodásait, melyek mindig fenyegetik az embereket? Mennyit vitatkozott az angyalokról, a lélekről, az emberi eszből, az akaratról és a szabad elhatározásról, a hitről, a tulvilági élet-ről, az időről, az örökké valóságról, sőt magáról a változó testek természetéről? Későbbben a Keleten Bazil és nazianzi Gergely nyomdokaiba damaskusi János lépett. Nyugaton pedig Boetius és Anselm hirdették Ágoston tanait és használták föl a bölcsészetet.

Azután a középkör tudorai, kiket scholastikusoknak neveznek, nagy munkába fogtak, ami abból állott, hogy a tudomány gazdag gyümölcseit, melyek a szent atyák terjedelmes irataiban szét voltak szórva, szorgalmasan összegyűjtötték, s így azokat egyesítvén az utókorra nézve megkönnyítették azoknak használatát. A scholastika eredetét, lényegét és előnyeit illetőleg, Tisztelendő Testvérek, indittatva érezzük magunkat egy nagy bölcseségű férfiúnak, V. Sixtus elődünknek szavait terjedelmesebben idézni: „Divino Illius munere, qui solus dat spiritum scientiae et sapientiae et intellectus, quique Ecclesiam suam per saeculorum aetates, prout opus est, novis beneficiis auget, novis praesidiis instruit, inventa est a maioribus nostris sapientissimis viris, Theologia scholastica, quam duo potissimum gloriosi Doctores, angelicus S. Thomas et seraphicus S. Bonaventura, clarissimi huius facultatis professores, . . . excellenti ingenio, assiduo studio magnis laboribus et vigiliis excoluerunt atque ornarunt, eamque optime dispositam, multisque modis praeclare explicatam posteris tradiderunt. Et huius quidem tam salutaris scientiae cognitio et exercitatio, quae ab uberrimis divina-

rum Litterarum, summorum Pontificum, sanctorum Patrum et Conciliorum fontibus dimanat, semper certe maximum Ecclesiae adiumentum afferre potuit, sive ad Scripturas ipsas vere et sane intelligendas et interpretandas, sive ad Patres securius et utilius perlegendos et explicandos, sive ad varios errores et haereses detegendas et refellendas: his vero novissimis diebus quibus iam advenerunt tempora illa periculosa ab Apostolo descripta, et homines blasphemii, superbi seductores proficiunt in peius, errantes et alios in errorem mittentes, sane catholicae fidei dogmatibus confirmadis et haeresibus confutandis pernecessaria est.“ (Bulla, Triumphantis, an. 1588.) Noha ezen szavak csupán a scholastica theológiára látszanak vonatkozni, mégis világos, hogy a bölcsészetre is alkalmazhatók. Mert azon előnyök, melyek a scholastica theológiát oly félelmissé teszi az igazság ellenségeire nézve, mint ugyanazon pápa hozzá teszi: „Apta illa et inter se nexa rerum et causarum cohaerentia, ille ordo et dispositio tamquam militum in pugnando instructio, illae dilucidae definitiones et distinctiones, illa argumentorum firmitas et acutissimae disputationes, quibus lux a tenebris, verum a falso distinguitur, haereticorum mendacia multis praestigiiis et fallaciis involuta, tanquam veste detracta patefiunt et denudantur“ (Bull. cit.), azon előnyök, mondtuk, és azon csodálatos képességek egyedül a bölcsészet helyes használata által szerezhetők meg, amint a scholastica mesterei, adott alkalommal és bölcs belátással a theologiai vitatkozásban is szokták helylyel-közzel használni. — Azonkívül a scholasticus theologusok különös sajátsága az emberi és isteni tudományt egymással a legszorosabb kapcsolatba hozni, maga a theologia az emberek közvéleménye által nem részesült volna oly tiszteletteljes fogadtatásban, ha hiányos, tökéletlen, vagy fölületes bölcsészetest alkalmaztak volna

(Folyt. köv.)

TÁRCZA.

A szent-imrei csata.

(1442.)

Irta

Veszely Károly,

kolozsvári prépost-plebános.

(Vége.)

III.

Összesereglett már Erdélyből s gyűlt a hadaknak Rákészült, daliás sokasága, a harcra hevülten. S a hős vajda csatát már bírván vivni, a rendbe Állított csapatok vonalát átnézve imigy szolt: „Bajtársak, szeretett Fiaim! Ti vezéri szavamra A háztok népét odahagyva hazánk, meg a szent hit Oltalmára a bős ellent széttörni siettek. Ők csak a dús prédát keresik, Ti pediglen az ember Legdrágább javait megvédeni gyúltetek össze. S így mindnyájan a hit s a szabadság bajnoki vagytok. Nagy számuk ne ijesszen; mert a ki préda után jár, Annak sokkal több akadály nehezíti az utját.

Félvén veszteni azt, mit kincsekben ragadoztak, Féltik az életet is, s ez okon gyávák a csatában. Ti pedig őseitek javait megvédeni bátrak Küzdeni fogtok az Úr segedelme alatt diadallal, S mert e csatától függ a kereszt vagy a hold ragyogása: Itt vagy győznünk kell, vagy halnunk hősi halállal. A bátor harcost a halál bizonyára kiméli, És csakis azt, a ki fél, a gyávát szokta elérni.“ — A hős vajda szavát a sereg dörgése követte: „Isten akarja, az Úr lesz pajzsunk, és menedékünk, Induljunk! Jézus neve jelszónk. Éljen a vajda!“ De ezalatt a török hallván, hogy készül az országnak, Ne hogy a Vaskapun át vezető utját a miénkek Hirtelen orra előtt elvágják, Nagy-Szeben eddig Vitt ostromlását elhagyván, újra letére, És Szent-Imrénél gyorsan tábort üte újból. S rendeletül kiadá a Bég, hogy mindenestre Csak Hunyadit nézzék, mindenki csak őt vegye célba. Estével játék — mondá — a kutyákat elejtni. És ez okért a lovát, a ruháját s fegyvere színét Szépen apróra vevék s magyarázák sorba maguknak. Ezt a keresztény had rögtön megtudva a kémtől, Megdöbbsent s szeretett vajdját félteni kezdte. A közös aggodalom közt villámként jut eszébe Álma Keménynek; azért a vezérhez fordula, hozzá Így szólván: „Uram, én jelenést láték minapában, A szent Szűz kegyesen nekem azt mondá: Akarom, hogy Képmását hordozd a jövő harcban Hunyadinknak. Hallgasd meg szolgálád kérését és ne tagadd meg, Add ide fegyveredet, lovadot, s a vezéri ruhádat! Lám a mód élted megtartására a Szűztől Lón kijelölve nekünk: és én e szavára az égnék Kész vagyok éretted meghallni ezernyi örömmel.“ Bámul a hős s nem akarja Kemény ohaját teljesíteni, Végre azonban, hogy hadait kétségbe ne ejtse, Enged a kérésnek s a hadoszlopokat csatarendbe Állítván, kivonúl Szent-Imre felé a sereggel; S ily buzgó röpimát intéz trónjához az Urnak: „Hiv, de bűnös szolgálád könyörögvén áll im' Előtted, Óvd a kereszt fiait s törd szét a pogány rabigáját. Őnts bátorságot sziveinkbe s erőt a karokba, Hogy hited elleneit, kik vadságukban erősen Biznak, az égi sereg szent oltalmával elűzzük. Jézus drága nevét és szent Védasszony-Anyánkét Hordjuk zászlónkon, segedelmet nyujts a nevőkben!“

IV.

Bizván Istenben s lángolva a honszerelemtől Megmozdult a sereg, mint azt a vajda kifejté. Első sorban a székelyeket küldé a csatába, Bátrak s hősök mind, ez okon csatarendjök elől megy. Élőkön állt Albert és Péter a Béli családból, És a királymentő Csereink ivadéka Lukács is. Délczeg kis paripákon ezüst fékkel s zabolával, Inkább állva a kengyelben; s mint ülve virágos Nyergökben, szép és ékes darutollal a kucsmán; Sujtó vasbuzogányt s szablyát forgatva kezökben. Hátrább zász uramék álltak s a megyék hada; köztük A magyar és az oláh nemesek bátor sora, kiből

Öt százat rendelt a vajda Kemény fedetére.
 Ő maga átkelven a kis ompolyi árkon, a sárdi
 Utra vonúlt Bilakot csapatával megkerülendő.
 A mint a két had főoszlopa szembe került, im'
 A hős székely előőrsök nyilként a törökre
 Rontanak és sorait megbontják szörnyü rohammal;
 Egy részét a Marosra a mást a Bilakra szorítva;
 De a midőn a török központja kibontakozott már,
 Hátravonulva Kemény két szárnyán vettenek állást.
 A török üldözi s így az egész vonalon neki indúlt,
 A véres küzdés, a melynek dönteni kellett
 Mind Európa fölött, mind Hunnia kétes ügyében.
 Rómából is a szent atya, értésére jöven, hogy
 Erdélyt pusztítván a török, a kereszt ügye sinlik,
 Nagy bú közt s aggódva röpitvén égre imáját,
 Bátorító áldást küldött a magyar katonáknak.
 A csata folyt s ádáz gyűlölettel küzde a két nép,
 Irgalmat nem kért s nem adott sem egyik, sem a másik.
 S a mint a küzdés tart, hát a török vonalán át
 Szájról-szájra eredt az ohajtott, drága örömhír:
 „Ott a központban Hunyadi látjátok-e? Ott van!
 Büszkén hordja fejét s a szél mint lengeti tollát!
 „Ögyedül“ — mondák — most célja egész seregünknek.
 Estével könnyebb a többi kutyákat elejtni.“
 S nagy dühösen csak is őt, a vélt Hunyadi s fedezetjét
 Célozzák. Ezek is tudatában a nagy feladatnak
 Szórnák hősiesen a halált, de legyőzni sehogy sem
 Bírván, mind elhull, velök elhull végre Kemény is.
 Most a török képzelt győzelmén égbe fogódzó
 Kurjat hallatván, nagy örömdalt kezdé danolni,
 De örömét hamar új csatazaj s nagy lárma követte.
 Mig ugyanis legelől a vélt Hunyadi lecsepülték,
 Ő maga a Bilakon lekerülve Fahid közeléből
 Megtámadja utóseregét s a foglyokat, a kik
 Már rablánczra kötöttek sinylődtek s nyomorogtak,
 Felszabadítja, de sőt fegyverrel látja el őket.
 Így meglepve a vad hordát, azt szörnyü zavarba
 Hozza. — Ezekből és a két szárnyról nagy erővel
 Rárohanó székely hadtól vérebe fusasztva,
 Zsákmányt és foglyot, mindent elhagyva futásra
 Vette Mezidbég a dolgot, hogy Vaskapunál az
 Országnak szélére kijutva hamar meneküljön.
 De a futókat üzőbe veszik, s a határig elejtnék
 Husznál több ezeret, s a vezért és rá a fiát is.

V.

Ekkor husvét volt, eszerént kettős nagy örömmel
 Hálát mondanak, hogy az Isten megsegítette
 A rabszolgáigát széttörve, kiüzni az ellent.
 A hős vajda pedig, noha gyötrődék a szívében
 Oly sok drága vitéz és a nagylelkü Keménynek
 Elvesztén, maga is hálásan imádva az Istent,
 A nyert zsákmányból több templomot építé rögtön.
 És a székelyeket jutalomban részesítette.
 Újra tehát a hazát a magyar nép ősi erénye
 Menté meg, bátran vérét érette kiontván.
 És ezokon fölzendült országszerte az ének.

És a gáldi harang is megszólalt; de a hangja
 Búsán szólt, vele két temetést jelzének a várban.

A vár úrnőjét keresik szomorú szemeid tán?
 Férje után viszik őt is a sirba; megölte a bánat.
 Több szomorú jelenet volt még más helyt is e tájban;
 De hogy a hon még él és benne virágozik a béke;
 Hogy szabad, és a pogány leveretve vonúlt ki e földről:
 Azt a nagy Isten után hős vértanuinak cselekedték.

Ezzel megszünvén a Szellem harczai danája,
 Ott a szöke Maros partján, Szent-Imre határin,
 Ujból pásztordal zendül és csendes a tájék.

Kisebb közlemények.

— **Határozatok a szent ereklyék, a kereszt utja keresztjei és petroleum használata érdekében.** I. Decretum S. Congregationis indulgentiarum et reliquiarum, quo emere aut mercari S. Reliquias prohibetur.

„Cum Sanctorum Martyrum et aliorum cum Christo viventium Sancta Corpora, quae viva membra fuerunt Christi et templum Spiritus Sancti, a fidelibus veneranda sint; multa enim beneficia per ea a Deo hominibus praestantur; ut eorum venerationi consulatur utque omnis turpis quaestus eliminetur, non semel leges ecclesiasticae, sed et civiles latae fuerunt. Siquidam cap. 3. Cod. de Sacrosanctis Ecclesiis statutum fuit: Nemo Martyres distrahat, nemo mercetur.

Iam vero abhinc nonnullis annis, suffragantibus rerum ac temporum adiunctis, abusus irrepsit, ut homines catholicae fidei osiores et turpis lucri avidi, Sacras Reliquias undequaque exquisitas et arreptas et authenticitate pollentes, Romae potissimum, magno fidelium et maxime advenarum scandalo venclere non erubescant.

Id cum Sanctissimo Domino Nostro Leoni PP. XIII. innotuerit Eadem Sanctitas Sua volens huic malo occurrere, et simul Sacrarum Reliquiarum, quantum fieri potest, recuperationi studere, sacrorum canonum statutis inhaerens districte praecepit. ne Christifideles sub quolibet praetextu, etiam redimendi, Sacras Reliquias et Sanctorum exuvias, licet capsula reconditas et sigillo munitas, tam in Urbe, quam extra emere aut mercari praesumant. Insuper mandavit, ut quicumque Sacras Reliquias, quae venales prostent, invenerit, Locorum Ordinarios commoneat, quorum intererit opportune providere.

Hoc propterea Decretum Idem Sanctissimus Dominus Noster fieri et publicari mandavit.

Datum Romae ex Secretaria Sacrae Congregationis. Indulgentiis Sacrisque Reliquiis praepositae, die 21-a Decembris. 1878. Al. Card. Oreglia a S. Stephano Praefectus. A. Panici Secretarius.“

II. Decretum S. Congr. Indulgentiarum quoad cruces stationum viae Crucis, e quali materia parandas, ut rite benedicantur et indulgentiae per eas lucrari possint.

„In Gallia mos invaluit quatuordecim tabellas una cum crucibus pro stationibus viae Crucis ex ferro, saepe in typos fuso condendi, quibus ferreis crucibus inversis totidem lignae applicantur, quae tamen nullo videri possunt modo a coram adstantibus. Cum autem pluries ab hac sacra Congregatione definitum fuerit, indulgen-

tias pro pio viae Crucis exercitio concessas, crucibus tantum rite benedictis esse adnexas; cumque in appendice ad Rituale Romanum, tipis s. Congregationis de Propaganda Fide editum anno 1864. pag. 404. et anno 1874. pag. 108. traditum reperiatur, cruces praedictas esse debere ligneas. Hinc Episcopus Auranensis merito dubitans, num iuxta praefatam consuetudinem conditionibus satisfiat ad indulgentiarum acquisitionem necessariis, per suum Vicarium supplex adiit hanc s. Congregationem, ab ea expostulans trium dubiorum resolutionem.

I. An illud „Ex ligno debent esse cruces“ quod legitur in appendice ad Rituale Romanum editum anno 1864. ex typis s. Congregationis de Propaganda Fide pag. 404. obliget sub poena nullitatis?

Et quatenus affirmative

II. An huic praecepto sufficienter satisfacit supra dicta appositio totidem crucum linearum, etsi coram adstantibus invisibilium, ad partem adversam crucum ferrearum?

III. An consulendum sit Sanctissimo pro sanatione Crucis viarum huiusmodi iam erectarum?

In Congregatione generali habita in Palatio Apostolico Vaticano die 15. Novembris 1878. Emmi Patres rescripserunt: Ad I. Affirmative. Ad II. Negative. Ad III. Attenta bona fide consulendum SSmo pro convalidatione Stationum sic erectarum, et pro facultatibus necessariis et opportunis concedendis eidem Episcopo Oratori, qui sive per se, sive per alium Sacerdotem sibi benevisum cruces ligneas privatim benedicat, easque benedictas, meliori quo fieri potest modo, ne scandalum oriatur, ita stationibus superponat, ut ab omnibus conspici possint.

Factaque de his omnibus per me infrascriptum dictae Congregationis Secretarium SSmo D. N. Leoni Papae XIII. in Audientia diei 23. Novembris 1878. relatione, Sanctitas Sua s. Congregationis resolutionem benigne approhavit.

Datum Romae ex Secretaria eiusdem s. Congregationis die et anno ut supra. Al. Card. Oreglia A. S. Stephano Praef. A. Panici Secretarius.

III. Decretum S. Rituum Congregationis quoad usum petrolei.

„Quum non una sit sententia circa interpretationem Decreti a Sacra Rituum Congregatione lati sub die 9. a Julii 1864. in una „Plurium Dioecesium“ super usu petrolei et oleorum, quae ex vegetabilibus habentur pro nutriendis lampadibus Ecclesiarum, ita ut nonnulli putaverint, posse petroleum adhiberi in Ecclesiis proprio arbitrio et extra casum necessitatis, dummodo non adhibeatur ante Ssmam Eucharistiam vel ante imagines sacras, Rmus D. Canonicus Antonius Conti, Vicarius Capitularis Dioeceseos Faventinae a Sacra Rituum Congregatione declarari petiit, num sit contra sensum memorati Decreti diei 9. Julii 1864. adhibere petroleum ad illuminandam Ecclesiam, quando necessitas non urgeat, et absque praevio Ordinarii consensu?

Sacra porro eadem Congregatio, referente infrascripto Secretario, re mature perpensa, rescribendum censuit: Minime adhiberi posse petroleum vel aliud

oleum ex vegetabilibus ad illuminandam Ecclesiam; sed in casu tantum necessitatis ex prudentia Ordinariorum. Atque ita rescipit et servari mandavit die 20. a Martii 1869.“

Irodalom.

Bartók. — Sullay.

[Folytatás.]

V. Az egyház szabadsága általában. A vallásszabadságnak főtényezői: a kétségtelen vallási igazság, a lelkiismeret, az ezekre épített szabad önelhatározás, s ez utóbbinak gyakorlati valósíthatása. A lelkiismeret és szabad önelhatározás, minden józan és teljesen el nem vetemült embernek természetes tulajdona; de nem úgy az igazság és az akadálytalan cselekvési és nemtevési képesség. A természetes ész ugyanis korlátoltságánál fogva, nem képes a teljes igazságig feljutni; a cselekvési és nemtevési képesség pedig sok más külső akadályon kívül önön anyagi és szellemi erőink elégtelenségében, akarategyengeségünkben és állhatatlanságunkban gyakran oly zátonyra talál, mely vagy részben, vagy egészben lehetetlenné teszi az embert. Hol keressük tehát az igazságot? honnét merítsük az elégtelenségünk pótlására kellő erőt? A világosságunk és irgalomnak örök atyjánál kell keresnünk a célunk elérésére szükségelt igazságot; tőle kell meríteni az igazság gyakorlására elégséges malasztot, melyeket ő kinyilatkoztatásában közölt velünk. De itt ellenvetik, hogy: „A modern tudomány ellenkezik ezen igazságokkal“. Legyen, de hol keresendő a hiba? Az abszolút igazság örökké az marad, s a mi ezen igazsággal ellenkezik, tévelynek kell annak lennie; ha tehát a modern tudomány és műveltség ellentétbe jött a kinyilatkoztatott igazsággal, úgy az nem egyéb, mint szerencsétlen tévelygés. Itt keresendő tehát a hiba, nem a kinyilatkoztatásban. Azt is fecsegik még, hogy a kinyilatkoztatott vallás lealacsonyítja az ésszt, lelki vaktságot, sötétséget áraszt. Lehet, hogy így járt vele a Liberalismus, mert az isteni igazság szellemi nap; a ki pedig vakmerően belenéz a napba, az könnyen megvakul; és vajjon a napnak homálya, vagy az ő szemének gyengesége okozta-e akkor a sötétséget? itélje meg az olvasó. És a liberalismus, mely így bánik az isteni abszolút igazsággal, nem sokkal több kiméletet tanusit az isteni malaszt irányában is. Mintha bizony nem is Adámtól származnának, hanem Darvinnak valamely büntelen, ártatlan gorillájától! Mintha a szabadelvűség erkölcsi Herkulesekké változtatná az embereket! Vajjon a liberalismus hívei hözött nincsenek-e „önszeretők, fösvények, kérkedők, kevélyek, káromlók, engedetlenek, háládatlanok, gonoszok“? nincsenek-e „szeretetlenek, békételenek, becsületlenők, mértékletlenek, irgalmatlanok, kegyetlenek“? nincsenek-e „árulók, vakmerők, felfuvalkodók“? — A tiszta, meg nem hamisított kinyilatkoztatásnak, hü és csalhatatlan, letéteményese pedig a kath. egyház, melynek alapitattásáról és létezéséről, józan eszű ember nem kételkedhetik. De csakhamar kész itt is a liberalismus az ő hetvenkedő ellenvetésével: „Annyi kereszt-

tény és keresztény vallásfelekezet közül, melyeknek mindenike magának tulajdonítja az igazságot, nem lehet tudni, melyik Krisztus egyháza. Ha az ő mély tudományával kérkedő liberalizmus ez oly könnyű és világos kérdésre sem tud magának helyes választ adni, ugy segítségére sietünk az ő vastag tudatlanságának, és azt mondjuk: az Krisztus igaz egyháza, mely 1) mindig egy a maga tanításában; 2) szentségre tanít és vezérel; 3) mely az egész földkerekség minden korszakának összes népeit kebelébe fogadni ohajt és képes; 4) mely az apostoloktól származik. És most kérdezzük meg a liberalizmust: tud-e arról valamit, hogy a kath. egyház valamikor megváltoztatta volna valamely tanítását? Miért vetik hát szemére a merev „non possumus”? Kutassuk a világtörténelmet: milyen erkölcsöt, milyen életet hozott a katolicizmus e földre az ókori vadság és barbárság helyére? S a szentek megszámlálhatlan serege fog ezen egyház kebelében előnkbe állani. Kérdezzük meg ugyanazon évezredes tanutól: volt-e a kath. egyház kezdete óta időpont, melyben megszűnt volna minden népeket keblére ölelni s boldogítani? S látni fogjuk, hogy kezdete óta minden üldözések daczára folytonosan élt és terjed a világon, ugy, hogy a kath. hívők számát ma 200 millióra teszik, míg valamennyi keresztény felekezet alig bir 120 millió hívőt felmutatni. Avagy nézzünk utána: kik voltak azon férfiak, kik a kath. egyházat ezen páratlan diadalra vezették? És kétségbevonhatlan tényekre fogunk találni, hogy ezek Krisztus apostolainak törvényes, megszakítlan lánczolatban egymást követő utódai valának, sz. Pétertől chronologicus rendben a dicsően és bölcsen kormányzó XIII. Leoig. De a mily igaz az, hogy a kath. egyház Krisztus igaz egyháza, s így a Krisztus és apostolai által hirdetett igazságoknak egyedüli letéteményese, époly igaz az is, hogy csakis ezen egyháznak szabadsága ad gyakorlati létet a vallásszabadságnak. Ha ez az Isten egyháza, Isten akarja, hogy szabad legyen. — Mondják: az egyház nem tökéletes és szükséges társulat, hanem csak önkénytes. Azonban a kath. egyház nem emberi, hanem isteni, megváltásunk és megszenteltetésünk nagy művének a világ végezetéig leendő folytatására alapított intézmény. Már pedig ezen isteni eredete, s ezen mindennél magasabb célja a józan ész előtt kétségtelenné teszi, hogy a kath. egyház, akár e célját, akár eszközeit, akár szervezetét vagy alkotmányát tekintjük, nem lehet sem egyes emberek akaratótól, sem tagjai többségének meg egyezéséből eredő önkénytes társulat, hanem egyedül Isten akarata által létrehozott, Istentől függő szükséges társaság. Igen, az egyház önmagában birja magasztos céljának minden eszközeit, minden hatalmát, minden tekintélyét, s egyedül erre támaszkodva egyesíti és felvilágosítja szent tanaival, megszenteli szentségeivel, kormányozza törvényeivel a népek ama millióit, kik 19 század folyama alatt hozzá csatlakoztak. Ha még ez sem volna tökéletes társulat, melyik az? Hogy pedig a kath. egyház, mint ilyen tökéletes társaság Istentől közvetlenül nyert jogait teljesen kifejttesse, feladatát tökéletesen betölthesse, kötelességeinek minde-

nekben megfelelhessen, és célját egész nagyságában elérhesse, itt e világon nincsen egyébre szüksége, mint szabadságra. Az egyház ezen szabadsága pedig általában véve abban áll, ha a tanító egyház, hogy kötelességét teljesíthesse, s a hívő egyház, hogy üdvét elérhesse, nem gátoltatik.

VI. Az egyház szabadsága különösen. Az egyház birja mindazon létokokat és létföltételeket, melyek egy természetes társulatnál megkívántatnak, van egy közös célja, vannak ennek elérésére szükséges eszközei, tekintélye, hierarchiája. Tehát már természetes szempontból is valóságos és tökéletes társaság. De az egyház ezen természetes viszonyokon kívül még egy felsőbb létokkal is bir; ez az Isten Fiának Jézus Krisztusnak közvetlen és természetfölötti alapítása: azért benső jellege és célja, eszközei és tekintélye természetfelettiek ugyan, de oly külalakba foglalva, mely a természetes társulat minden kellékeit birja. E létföltételek bármelyikét is tekintjük pedig, be kell látnunk, hogy az egyháznak természeti ugy, mint természetfölötti léte alapján teljes és korlátlan joga van mindazon szabadsághoz, melyektől léte függ, és melyek nélkül fennállása veszélyeztetve van. Avagy mi jögon is tagadhatná meg valaki az egyháztól, ezen a népek és nemzetek nevelésére és boldogítására rendelt társulattól azon szabadságot, melyet mai nap minden, legyen bár még olyan nyomorult társaság is élvez? — Joga van pedig az egyháznak mindenekelőtt 1) a tanszabadságra. Krisztus urunk, kinek joga volt meghatározni, mit higyjünk s tegyünk, szigoru kötelességévé tette egyházának apostolaihoz intézett szavaiban, tanítani minden nemzeteket, . . . miket parancsolt nekik, a nélkül azonban, hogy isteni tanait, melyeket az egyházra bizott, az emberi elme és önérdék felülvizsgálatának és bírálatának alávetette volna. A kath. anyaszentegyháznak tehát egyik legszebb feladata, az isteni alapítójától ráhagyományozott és még általa is soha meg nem változtatható igazságoknak fenntartása és terjesztése; de miképen tölthetné ezt be, ha az emberi vélemények- és érdekeknek tananyagára bármí csekély positiv és alakító befolyást engedne? ha tanításában nem volna teljesen független és szabad? De e szabadság nem szorítandó egyedül a szószekekre és katechismusra, hanem kiterjesztendő az a társadalmi életre is, mennyiben a vallást érinti. — De hogy jótékony befolyását különösen a társadalmi életre nézve érvényesíthesse, 2-or erre szolgáló eszközeinek szabad használatával kell birnia. Az erkölcs és üdvösség ezen eszközei a szentségek, melyeknek kezelését, valamint az üdv más segédeszközeit, a nyilvános istenítiszteletet, a hitélet és buzgóság emelésére szolgáló sokféle intézményeket nem a nagyvilágra, sem a hivek közösségére, de a politikai felsőségre sem, hanem kizárólagosan az egyházra bizta isteni alapítója. Vajjon tehát nincs-e korlátozhatatlan szabadsága arra, hogy önelhatározása szerint hiveinek a szentségeket kiszolgáltassa, őket minden uton és módon a jóra vezérelje és abban megerősítse saját vallási eszközei által? 3) Nem szabad felednünk, hogy az egy-

ház, bár mennyei czélokért mennyei eszközökkel küzd, mégis ez anyagi világban működik, e földön élő s testtel bíró emberekből áll, miért is szüksége és veleszületett természetes joga van a n y a g i v a g y o n s z e r z é s é h e z, a szerzettnek háborítlan megtartásához, kezeléséhez s czélirányos felhasználásához, hogy papjait tarthassa, iskolákat alapíthasson, jót tehessen. S e tekintetben nincs szüksége semmi gyámságra. Mert annyira csak nem vitte a gonosz indulatú világ vakgyűlölete sem, hogy az egyházat, a nemzetek legtehetségesebb tanítóját, az emberiség egyedül igaz civilisatorát, a földi vagyon kezelésére képtelen gyermekek, örültek, tékozlók stb. sorába helyezze. és e czímen gyámsága alá hajtsa. 4. J o g a v a n ö n k o r m á n y z a t r a. Az egyháznak szellemi ügy, mint földi köztvagyonának megóvására, fenntartására és gyakorlására a rendező és intéző tekintélyt egy percig sem lehet nélkülöznie. De az egyháznak ezen kormányzói hatalmát isteni Üdvözítőnk soha sehol sem bizta a világ nagyjaira, hanem egy különös, az egyház legbensőbb lényegéhez tartozó testületre. Hogy pedig e testület feladatát teljesíthesse, teljes szabadságra van szüksége. Ezen szabadságnak föltétlen biztosítékai pedig: a pápának, mint e testület központjának, továbbá a püspököknek, mint az apostolok telyjhatalmu közvetlen utódainak, s az alsó papságnak függetlensége minden nem egyházi hatalomtól, szóval a hierarchia szabadsága. Ettől függ a hívők vallási szabadsága is, hogy úgy élhessenek vallásuk szerint, a hogy Isten akarja. A hierarchiának ezen szabadságából és önkormányzati jogából szükségképen foly és következik a jog egyházi hivatalok betöltésére, egyházi személyek kiképzésére, kiközösítésére stb. Minden társulatnak ugyanis, ha a bukás veszélyének magát kitenni nem akarja, szabadsággal és joggal kell bírnia, hogy intéző és tisztí személyzetét önmaga képezhesse; hogy senki akaratát ellenére tagjai közé iktatni ne kényteleníttessék stb. De hát így a hívek minden szabadság- és jogtól megleendnek fosztva? Épen nem. A tanító egyház szabadsága kötelességeinek teljesítésében áll, mely kötelességek a hívek részéről jog felel meg. — Midőn tehát a világi hatalomnak az egyházi ügyekre semmi befolyást gyakorolni nincs joga, érdekes tudni, milyen viszony létezik tehát az egyház és állam között? (Folyt. köv.)

— **Uj tankönyvek kath. elemi iskolák számára.** A Szent-István-társulat kiadásában legközelebb (szeptember elején) megjelent: 1. „V-ik Olvasókönyv“, a kath. elemi iskolák V. és VI. osztálya számára, szerkesztette Bárany Ignác. 2. „Magyar ábécéskönyv“, Magyarország kath. tótajku népiskolái számára, írta Zelliger József tanítóképezdei igazgató-tanár. Ez utóbbi az 1879. XVIII. törvényczikk követelményeinek felel meg, s hivatva lesz az eddig használatban volt tót A b e c e d á r t is pótolni.

— „**Gyakorlati hitelemzések**“ a rom. kath. népiskolák I. osztálya számára irt művekből, mely a felsőbb tanfolyamok hitelemzésénél is alapul vehető, még mindig kapható néhány példány, jöllehet a megjelenés óta a megrendelők száma majd megkétszereződött. A több oldalról jött szives kérdezősködésekre ezt azon megjegyzéssel hozom tudomásul, hogy a közvetlen megrendelések 1 frt 30 kr előleges beküldés mellett bérmentve teljesítettek, ha a megrendelések közvetlenül a szerzőhöz Bajára (Bácsmegye) küldetnek. Bolti ára 1 frt 40 kr. Baján, 1879. szept. 25. Keletérij.

A napi események köréből.

— **Lopás a székesegyházban.** Az egész országban általános a panasz az iránt, hogy a közigazgatási ügy nagyon rossz lábon áll, s hogy a kihágások minden neme napirenden van. Gyulafehérvár városa is utóbbi időkben ezen panaszokra elég anyagot nyujt, különösen azon idő óta, hogy a várbeli német-községnek a városal való egyesítése iránt a tárgyalások már tüzetesebben is megkezdettek, de most valahol ismét megakadtak. Az egyesítés föltételei, a vagyon fölosztása s a vagyon egy részének egyletileg kezelése iránt már törént megállapodás, s az alapszabályok is ki vannak dolgozva és felsőbb helyre fölterjesztve, sőt felsőbb helyről tudomásunk szerint a városi hatóság utján közgyűlés elé is került már a dolog, de mindezideig végeldöntéshez nem jutott, s talán nem is fog jutni egyhámar többek közt a vagyoni érdek miatt. Pedig ezen halogatás káros a közrend föntartása, jogsértő és hátrányos a rom. kath. főelemi iskolai ügyre nézve, mennyiben utóbbit illetőleg régi alapítványi kötelezettség forog fönn, s a megállapított 10,000 forint kiszakításának ügyét csak könnyelműség, hogy ne mondjuk, rossz akarat odázhatja el ad graecas calendás. De ezen függő ügy különösen káros a közbiztonság tekintetéből. A várközség most két szék közt a pad alatt van. Sem magát nem igazgatja, sem a város által nem igazgattatik. Miből azon veszedelmes állapot fejlődik ki, hogy a magára hagyott német-községben kényelmesen járhatnak, kelhetnek a sehonnai csavargók, s úzhatnak éjjeli tivornyákat azok, kiknek egyéb dolguk nem levén, a békés polgárok rovására is zajos időtöltést kívánnak maguknak szerezni. Ezen rendőrizetlenség következménye lehetett az is, hogy e hó 21-én egy foglalkozás nélküli csavargónak sikerült a székesegyházba behatolni, ott lappangó állást foglalni s az éj csendjében leszedni a kápolnabeli Mária-oltárról a Mária-szobor ezüst koronáját, a kegyelet által ékszerül illesztett kis aranylábat és drágagyöngyöket, a Mária kis oltáráról pedig egy ezüst-keresztet, melyeket egyik gyóntatószék alá dugott el, bizonyára, hogy onnan később továbbítsa, mi azonban neki nem sikerült s az értékes tárgyak másnap nevezett helyen megtaláltattak. De sikerült neki letépni a kanonoki stallumok takarójának aranypszomántos szegélyzetét s a nagyoltár előfalairól a dus aranypszomántokat. Mélt. Barts Ferencz örkanonok ur a rendőrségnek jelentést tevén az ügyről, ez T. János nevű csavargót mint gyanust befogta s nála az aranypszomántos szegélyzet egyrészt meg is találta. A további vizsgálat ellene folyamatban van s hiszszük, hogy a bünyenyítő eljárás egész sulya fog reá nehezedni az Isten házának szentségét és birtokát megsértő ezen gonoszságáért.

Kiadja: Az erdélyi rom. kath. irodalmi társulat. Szerkesztő-bizottság. Felelős szerkesztő: BIRÓ BÉLA. Szerkesztőtársak: ÁVÉD JÁKÓ, BALOGH IGNÁCZ, CSERNI BÉLA, GIDÓFALVY GERGELY.

Nyomatott Klüger Bernátnál a lyc. gyorssajtóján Gyulafehérvártt 1879.